

Mihaela Doboș

Bacalaureat 2020

**LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ**

**Învăță singur! Teme de lucru
pentru Bacalaureat**

_Toate profilurile – toate filierele

Editura Paralela 45

CUPRINS

<i>Cuvânt-înainte</i>	3		
PARTEA I	4	Mijloacele de expresivitate poetică în poezia veche (Miron Costin) – Testul 2.....	62
Subiectul I – Teste de antrenament		Portretul literar în proza cronicarilor (Ion Neculce) – Testul 3	62
Arii tematice		Începuturile lirismului românesc (Dosofoței) – Testul 4	63
Tinerii și cinematografia – Testul 1	5	Particularități ale descrierii în Iluminismul românesc (Dimitrie Cantemir) – Testul 5.....	64
Scrisul și feminitatea – Testul 2	7	Trăsăturile Iluminismului reflectate în textul literar (Ion Budai-Deleanu) – Testul 6.....	65
Patrimoniul cultural – Testul 3	8	2. Perioada pașoptistă	66
Literatura și revalorizarea clasicilor – Testul 4	10	Rolul stilistic al procedeelelor retorice în proza pașoptistă (Costache Negruzzi) – Testul 7	67
Personalitatea culturală – Testul 5.....	12	Teme predilecte în lirica pașoptistă (Grigore Alexandrescu) – Testul 8.....	68
Despre dialog – Testul 6	13	Satira moravurilor în teatrul pașoptist (Vasile Alecsandri) – Testul 9.....	69
Despre limbă și limbaje – Testul 7	15	Valorificarea folclorului în poezia pașoptistă (Ion Heliade-Rădulescu) – Testul 10	70
Privind în istorie – Testul 8.....	17	3. Criticismul junimist	71
Moșteniri dacice – Testul 9.....	19	Întemeieri teoretice ale criticii junimiste (Titu Maiorescu) – Testul 11.....	72
Școală și educație – Testul 10.....	21	Literatura și teatrul – opinii estetice (I.L. Caragiale) – Testul 12	73
Tehnologia dincolo de școală – Testul 11.....	23	Contextul cultural junimist (Jacob Negruzzi) – Testul 13.....	73
Reviste și societăți literare – Testul 12	25	Moralitatea în artă – puncte de vedere (Titu Maiorescu) – Testul 14.....	74
Muzicieni – Testul 13.....	27	4. Romantismul	75
Actualitate: protecția mediului – Testul 14.....	28	Rolul antitezei în lirica romantică (Mihai Eminescu) – Testul 15.....	77
Presă, publicitate, comunicare – Testul 15.....	30	Trăsăturile liricii romantice (Mihai Eminescu) – Testul 16.....	78
Comunicare de masă sau comunicare „de la om la om”? – Testul 16	32	Rolul structurilor retorice în construirea semnificațiilor poeziei (Mihai Eminescu) – Testul 17.....	78
Administrație, drepturi și libertăți – Testul 17	34	Trăsăturile prozei romantice (Mihai Eminescu) – Testul 18.....	79
Autoironia ca formă de apărare – Testul 18	36	Specificul conflictului în drama romantică (Bogdan Petriceicu-Hasdeu) – Testul 19.....	80
Epistole din trecut – Testul 19	37	5. Epoca marilor clasici	81
Omul și scriitorul – Testul 20.....	39	Relațiile dintre personaje în comedie (I.L. Caragiale) – Testul 20	83
Locul natal – Testul 21	40	Rolul dialogului în textul epic (Ioan Slavici) – Testul 21.....	84
Jurnalul de călătorie – Testul 22.....	42		
Despre vicii și virtuți – Testul 23.....	43		
Omul cinstit – Testul 24	45		
Despre voluntariat – Testul 25.....	47		
Despre cuvânt – Testul 26	49		
Cititul „în zigzag” – Testul 27.....	50		
Teatrul interactiv – Testul 28	52		
Gastronomia și specificul național – Testul 29 ...	54		
Studiile în străinătate: modă sau necesitate? – Testul 30	56		
PARTEA A II-A	58		
Subiectul al II-lea – Teste de antrenament			
Analiza textelor literare la prima vedere. Perspectivă tematică, structurală și stilistică. Epoci și curente literare/culturale			
1. Umanismul și Iluminismul	59		
Trăsături ale narațiunii în cronici (Grigore Ureche) – Testul 1	61		

Trăsăturile basmului cult (Ion Creangă) – Testul 22.....	85	10. Tradiționalismul	106
Particularitățile fantasticului în basmul cult (Ion Creangă) – Testul 23.....	85	Trăsăturile liricii tradiționaliste (Ion Pillat) – Testul 44.....	107
6. Realismul	86	Imaginarul poetic tradiționalist (Adrian Maniu) – Testul 45.....	108
Rolul stilistic al semnelor de punctuație în nuvela psihologică (I.L. Caragiale) – Testul 24.....	87	Caracteristicile unei arte poetice (Vasile Voiculescu) – Testul 46.....	108
Trăsăturile realismului în dramă (I.L. Caragiale) – Testul 25.....	88	Rolul alternării timpurilor verbale în proza literară (Mihail Sadoveanu) – Testul 47.....	109
Personajul în romanul realist (Liviu Rebreanu) – Testul 26.....	89	11. Perioada postbelică	110
7. Simbolismul	90	Trăsăturile realismului în romanul postbelic (Eugen Barbu) – Test 48	111
Inovațiile prozodice ale simbolismului (Al.T. Stamatiad) – Testul 27	92	Perspectiva narativă în roman (Marin Preda) – Testul 49.....	112
Trăsăturile liricii simboliste (Iuliu Cezar Săvescu) – Testul 28	93	Explicarea titlului, prin raportare la mesajul textului (Gabriela Adameșteanu) – Testul 50	113
Rolul refrenului în construirea mesajului poeziei (Alexandru Macedonski) – Testul 29.....	93	Relațiile dintre personaje în drama postbelică (Horia Lovinescu) – Testul 51.....	113
Modernizarea limbajului poetic (George Bacovia) – Testul 30	94	Trăsăturile dramei postbelice (Marin Sorescu) – Testul 52	114
8. Prelungiri ale romantismului și ale clasicismului	94	12. Neomodernismul	115
Prezența structurilor epice în textul liric (George Coșbuc) – Testul 31	96	Aspecte specifice liricii neomoderniste (Mihai Ursachi) – Testul 53	116
Inspirația populară în lirica începutului de secol XX (Octavian Goga) – Testul 32	96	Particularitățile poeziei lui Nichita Stănescu – Testul 54.....	117
9. Modernismul interbelic	97	Rolul repetiției în construirea mesajului poetic (Nichita Stănescu) – Testul 55.....	117
Trăsăturile modernismului poetic (Lucian Blaga) – Testul 33	99	Caracteristicile limbajului poetic (Ana Blandiana) – Testul 56	118
Relația dintre ideile poetice și mijloacele artistice (Alexandru Philippide) – Testul 34.....	100	13. Postmodernismul	118
Trăsăturile unei arte poetice (Tudor Arghezi) – Testul 35.....	101	Trăsăturile specifice prozei postmoderne (Mircea Nedelciu) – Testul 57	119
Modernitatea viziunii poetice (Eugen Ionescu) – Testul 36.....	101	Rolul portretului în narațiuni (Cătălin Dorian Florescu) – Testul 58	120
Rolul metaforei în construirea mesajului poetic (Tudor Arghezi) – Testul 37.....	102	Relația dintre două personaje în roman (Vlad Zografi) – Testul 59	120
Caracteristicile limbajului poetic (Ion Barbu) – Testul 38.....	102	Particularitățile liricii actuale (Teodor Dună) – Testul 60	121
Rolul descrierii în narațiuni (G. Călinescu) – Testul 39.....	103	PARTEA A III-A	122
Perspectiva narativă în romanul modern (Mircea Eliade) – Testul 40	103	Subiectul al III-lea – Sugestii de interpretare a textelor literare și nonliterare studiate	
Trăsăturile romanului modern (Anton Holban) – Testul 41.....	104	A. Texte narative	123
Inovațiile dramaturgiei interbelice (Camil Petrescu) – Testul 42.....	105	Ion Creangă, <i>Povestea lui Harap-Alb</i>	123
Specificul conflictului în comedie (Tudor Mușatescu) – Testul 43	105	Ioan Slavici, <i>Moara cu noroc</i>	127
		Mihail Sadoveanu, <i>Fântâna dintre plopi</i>	133
		Mihail Sadoveanu, <i>Baltagul</i>	137
		Liviu Rebreanu, <i>Ion</i>	141

Camil Petrescu, <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i>	146
G. Călinescu, <i>Enigma Otiliei</i>	153
Marin Preda, <i>Moromeții</i>	159
Filip Florian, <i>Toate bufnițele</i>	165
B. Texte poetice	170
Mihai Eminescu, <i>Floare albastră</i>	170
Mihai Eminescu, <i>Luceafărul</i>	173
George Bacovia, <i>Plumb</i>	177
George Bacovia, <i>Lacustră</i>	180
Lucian Blaga, <i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i>	182
Tudor Arghezi, <i>Testament</i>	185
Tudor Arghezi, <i>Flori de mucigai</i>	188
Ion Barbu, <i>Riga Crypto și lapona Enigel</i>	190
Ion Barbu, <i>Joc secund</i>	193
Ion Pillat, <i>Aci sosi pe vremuri</i>	196
Vasile Voiculescu, <i>În grădina Ghetsemani</i>	199
Nichita Stănescu, <i>Elegia întâia</i>	202
Nichita Stănescu, <i>Lecția despre cub</i>	205
C. Texte dramatice	208
I.L. Caragiale, <i>O scrisoare pierdută</i>	208
Marin Sorescu, <i>Iona</i>	214
D. Epoci și ideologii literare	219
Programul „Daciei literare” – operă literară reprezentativă: Costache Negruzzi, Alexandru Lăpușeanul	219

Junimea și Titu Maiorescu – rolul cultural și ideologic în dezvoltarea literaturii române	224
---	-----

PARTEA A IV-A	228
Teste pentru consolidare și recapitulare	228
Varianta 1	229
Varianta 2	232
Varianta 3	235
Varianta 4	238
Varianta 5	241
Varianta 6	244
Varianta 7	247
Varianta 8	250
Varianta 9	253
Varianta 10	256
Varianta 11	259
Varianta 12	262
Varianta 13	265
Varianta 14	268
Varianta 15	271
Varianta 16	274
Varianta 17	277
Varianta 18	280
Varianta 19	283
Varianta 20	286

<i>Sugestii de răspuns la testele pentru consolidare și recapitulare</i>	289
--	-----

PARTEA I

Subiectul I – Teste de antrenament

Arii tematice

Editura Paralela 45

Tinerii și cinematografia – Testul 1

Citește următorul fragment.

De ce credeți că e important ca liceenii să vorbească despre filme, după ce le vizionează?

Carmen Lopăzan: În sistemul de învățământ românesc de până acum, elevul nu a fost încurajat să vorbească. Există în noi această frică de a nu greși, de a nu avea o părere care să deranjeze și, de cele mai multe ori, preferăm să nu o spunem de teama consecințelor. Eu cred că școala e locul unde ai dreptul să greșești fără să fii amendat, pentru că ești acolo pentru a învăța, pentru a te exprima, pentru a experimenta. De asta mi se pare important acest proiect. Îl pune pe elev în poziția de a-și exprima părerea și de a o susține.

Florin Barbu: Din același motiv pentru care e important să vorbești. Ca să te auzi, ca să fii auzit, ca să-ți ordonezi gândurile și ca să-i „inviți” pe ceilalți în lumea ta. De fapt, asta fac toate filmele, ne vorbesc despre o lume care există și care nu există, în același timp, despre o lume care continuă să trăiască și după ultimul generic prin cuvintele pe care noi, spectatorii, le rostim imediat după ce ieșim din sală. Sau, nerecomandabil, chiar în timpul proiecției. Totul e proaspăt și, parcă, totul trebuie (re)povestit cu cei de lângă noi.

Andreea Mihalcea: Pe mine, personal, mă interesează ca atunci când, de pildă, un cuplu de adolescenți iese de la un film, indiferent unde îl văd sau în ce condiții, să poată să vorbească pe marginea filmului mergând ceva mai departe de simpla evaluare de tip „mi-a plăcut/nu mi-a plăcut” și să devină capabili să poată analiza și interpreta cinemaul, în conformitate cu o grilă personală.

La ce contribuie educația cinematografică în dezvoltarea elevilor?

Carmen Lopăzan: Cred că le schimbă perspectiva, poate doar și pentru faptul că ei nu o consideră o materie, că nu e ceva obligatoriu. Le dezvoltă simțul vizual, auditiv, simțul măsurii.

Florin Barbu: La educarea privirii, în primul rând. Pentru că filmul este o formă de artă foarte înșelătoare, manipulative și pentru că ne dă totul mură-n gură, de la primul la ultimul cadru, lăsându-ne să credem că acela e singurul adevăr. Și, într-un fel e, e singurul adevăr pe care ni-l livrează cei care au făcut filmul. E adevărul lor. Doar că, dacă vrem să înțelegem (dincolo de) imaginile pe care le vedem și dacă vrem să avem și propriul nostru adevăr, trebuie să trecem de imaginea pe care tocmai am văzut-o.

Andreea Mihalcea: La un nivel foarte impregnat în cotidian, dezvoltarea unui vocabular și a unor instrumente de lectură a filmelor cred că poate contribui mult inclusiv la îmbogățirea experienței lor de cunoaștere interpersonală. Ca privire de ansamblu, mi se pare de la sine înțeles că educația vizuală e, din păcate, încă un soi de *terra incognita* la noi și că necesitatea creării unei infrastructuri sistemice în acest sens e ceva absolut urgent. [...]

(„Filme pentru liceeni” și educație cinematografică,
<https://www.ziarulmetropolis.ro>)

A. Scrie, în enunțuri, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe cu privire la textul dat.

1. Indică sensul expresiei *ne dă totul mură-n gură*.

6 puncte

2. Menționează tema dezbaterii prezentate în fragmentul citat.

6 puncte

3. Precizează opinia lui Carmen Lopăzan despre școală, justificându-ți răspunsul cu o secvență din textul dat. **6 puncte**

4. Indică două roluri pe care le poate avea educația cinematografică în dezvoltarea unui tânăr. **6 puncte**

5. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, semnificațiile secvenței: *De fapt, asta fac toate filmele, ne vorbesc despre o lume care există și care nu există, în același timp...* **6 puncte**

B. Redactează un text de minimum 150 de cuvinte, în care să argumentezi dacă educația cinematografică este necesară sau nu pentru înțelegerea filmelor, raportându-te atât la informațiile extrase din textul dat, cât și la experiența personală sau culturală. **20 de puncte**

În redactarea textului, vei avea în vedere următoarele repere:

– formularea unei opinii față de problematica pusă în discuție, enunțarea și dezvoltarea corespunzătoare a două argumente adecvate opiniei și formularea unei concluzii pertinente;

14 puncte

– utilizarea corectă a conectorilor în argumentare, respectarea normelor limbii literare (norme de exprimare, de ortografie și de punctuație), așezarea în pagină, lizibilitatea.

6 puncte

În vederea acordării punctajului pentru redactare, textul trebuie să aibă minimum 150 de cuvinte și să dezvolte subiectul propus.

Poți avea în vedere!

DA – educația cinematografică este necesară pentru înțelegerea filmelor:

- filmul fiind o artă cu un limbaj specific, al cărui mesaj se construiește prin armonizarea complexă a mai multor coduri artistice și tehnice, este necesară o minimă inițiere pentru receptarea lui adecvată;
- dacă stăpânește câteva elemente de cultură cinematografică – epoci, curente, tehnici, regizori, viziuni –, spectatorul va putea să rezoneze cu lumea filmului, va înțelege și va putea valoriza mai bine producția artistică etc.

NU – educația cinematografică nu este necesară pentru înțelegerea filmelor:

- educarea gustului în materie de filme se poate realiza de la sine, prin simpla vizionare, comparare și judecare personală a acestora, fără a fi necesară o educație cinematografică realizată formal, după norme hotărâte de alții;
- filmul este în primul rând o artă, așadar o creație subiectivă a spiritului uman, având în spatele lui o poveste în care fiecare individ se poate regăsi, într-un fel sau altul, empatizând cu personajele sau detașându-se de acestea, astfel încât simpla „umanitate” din noi este suficientă pentru a înțelege firesc lumea redată/construită pe peliculă etc.

Scrisul și feminitatea – Testul 2

Citește următorul fragment.

Hortensia Bengescu s-a născut la Ivești în 1876. A fost îndrăgostită de literatură. Se spune că, încă din primii ani de școală, le scria colegelor compunerile în schimbul rezolvării problemelor de matematică. A fost educată la pensionul pentru domnișoare Bolintineanu din București și acolo a învățat bunele maniere, limbile străine, dar mai ales cum să devină o soție și o mamă bună. Doar că în ea clocea ceva. O neliniște care din când în când o îndemna să aștearnă rânduri pe hârtie. Soțul ei era nemulțumit când Hortensia, în loc să aibă grijă de gospodărie și de cei cinci copii, își pierdea timpul scriind închipuiri. Dar pentru ea singura bucurie era scrisul. Scria cum prindea o clipă liberă, scria oriunde, în orice oraș mic de provincie unde ajungea purtată de serviciul de magistrat al soțului ei. Hortensia suferea fiindcă nu avea cu cine vorbi despre cărți. Noroc cu doamna Moscu, buna ei prietenă, căreia îi scria lungi scrisori în care îi povestea despre cărți și scris. Nici nu îndrăznea să viseze că ar putea fi scriitoare. Doar se știa că scriitori sunt numai bărbații. Mai erau și niște femei, pe alte meleaguri, care-și schimbaseră numele doar ca să-și poată vedea cărțile publicate. Auzi năzdrăvănie! Să-ți zici George Eliot sau George Sand!

Hortensia ar fi vrut doar să le poată spune oamenilor poveștile ei. Îi era însă teamă că nu este destul de bună. Dar iată că, într-o bună zi, și-a luat inima în dinți și și-a trimis scrierile la gazetă. Astfel și-a făcut debutul literar, iar, apoi, în 1919, i-a apărut romanul *Ape adânci*. Avea patruzeci și trei de ani.

Îndată, scriitorii încep să o atace: „Scriitoarea noastră înșiră slove pe hârtie cu aceeași neglijență plină de farmec gospodăresc, dacă vreți, cu care se mestecă (sic) o delicioasă peltea de gutui într-o tigaie recent spoită”.

Dar talentul o impune. Scrie romane din ce în ce mai bune. Este răsplătită în 1936 cu Premiul Societății Scriitorilor Români, iar în 1946 cu Premiul Național pentru Proză.

Tăcută și modestă, Hortensia Papadat-Bengescu a fost cea dintâi care a deschis ușa literaturii pentru toate femeile care și-au dorit și au visat să devină scriitoare.

(Victoria Pătrașcu, *Apele adânci ale scrisului*,
în *100 de femei pentru 100 de ani de Românie modernă*, vol. 1)

A. Scrie, în enunțuri, răspunsul la fiecare dintre următoarele cerințe cu privire la textul dat.

1. Indică sensul structurii în ea clocea ceva. **6 puncte**
2. Menționează un motiv pentru care scriitoarele din trecut își schimbau numele. **6 puncte**
3. Precizează ce fel de educație a primit Hortensia la pension, justificându-ți răspunsul cu o secvență din textul dat. **6 puncte**
4. Transcrie o secvență cu scop ironic. **6 puncte**
5. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, semnificația secvenței: *Tăcută și modestă, Hortensia Papadat-Bengescu a fost cea dintâi care a deschis ușa literaturii pentru toate femeile care și-au dorit și au visat să devină scriitoare.* **6 puncte**

B. Redactează un text de minimum 150 de cuvinte, în care să argumentezi dacă diferențierea între „profesii masculine” și „profesii feminine” este utilă sau nu pentru omul modern, raportându-te atât la informațiile extrase din textul dat, cât și la experiența personală sau culturală. **20 de puncte**

În redactarea textului, vei avea în vedere următoarele repere:

– formularea unei opinii față de problematica pusă în discuție, enunțarea și dezvoltarea corespunzătoare a două argumente adecvate opiniei și formularea unei concluzii pertinente; **14 puncte**

– utilizarea corectă a conectorilor în argumentare, respectarea normelor limbii literare (norme de exprimare, de ortografie și de punctuație), așezarea în pagină, lizibilitatea. **6 puncte**

În vederea acordării punctajului pentru redactare, textul trebuie să aibă minimum 150 de cuvinte și să dezvolte subiectul propus.

Poți avea în vedere!

DA – diferențierea între „profesii masculine” și „profesii feminine” este utilă pentru omul modern:

- deși epoca discriminării femeilor este, în majoritatea țărilor lumii, demult apusă, totuși trebuie să acceptăm că bărbații, respectiv femeile au înzestrări naturale și abilități care îi diferențiază, făcându-i mai potriviți pentru anumite domenii/meserii, în care pot performa mai ușor decât în altele;
- diferențierea amintită ar conduce la o mai bună organizare a pieței muncii și a studiilor necesare acestora, ar simplifica avansarea în carieră și ar orienta mai judicios opțiunile de viață ale tinerilor etc.

NU – diferențierea între „profesii masculine” și „profesii feminine” nu este utilă pentru omul modern:

- fiecare individ trebuie să poată hotărî pentru sine ce profesie i se potrivește, fără a fi influențat de clasificări constrângătoare și artificial create, care reduc umanitatea la câteva date comportamentale standardizate;
- evoluția din ultimul secol și, mai ales, din ultimii ani a pieței muncii demonstrează flexibilizarea mentalității oamenilor (angajatori, angajați, decidenți etc.) în ceea ce privește cariera și lipsa de prejudecăți etc.

Patrimoniul cultural – Testul 3

Citește următorul fragment.

Parlamentul European al Consiliului Uniunii Europene a adoptat, la 17 mai 2017, decizia care a proclamat 2018 Anul European al Patrimoniului Cultural, la inițiativa Germaniei. Acest an tematic va permite promovarea patrimoniului ca element central al diversității culturale și al dialogului intercultural, valorizarea celor mai bune practici de asigurare a conservării și protejării patrimoniului, ca și dezvoltarea cunoașterii acestuia de către publicul larg și diversificat.

PARTEA A II-A

Subiectul al II-lea – Teste de antrenament

**Analiza textelor literare la prima vedere.
Perspectivă tematică, structurală și stilistică.
Epoci și curente literare/culturale**

45
Editura Paralela

1. Umanismul și Iluminismul

Raportează-te la context!

- **Umanismul** este un curent cultural și literar care stă la baza Renașterii, manifestat începând cu secolul al XIV-lea în Italia (Florența și Roma au fost adevărate focare), extins treptat în toată Europa, până către secolele XVII-XVIII, care are la bază ideea că omul este valoarea supremă a universului.

- Conceptul de *umanism* a fost lansat de către Cicero în timpul Republicii Romane, pentru a arăta diferența dintre „omul uman” (educat, civilizată, cultivat) și „omul barbar” (primitiv, needucat, sălbatic).

- Omul este definit, în epocă și ulterior, ca *ființă rațională* („homo cogitans” sau „tres-tie gânditoare”, cum îl numește, metaforic, Blaise Pascal), *ființă a cetății* („zoon politikon”), capabilă de artă și meșteșug („homo faber”), *ființă ludică și imaginativă* („homo ludens”), *ființă duală* (naturală și culturală), *ființă capabilă a (re)investi cu sens elementele realității* („homo semnificans”) și a le supune, prin artă și știință, unui proces de simbolizare („homo symbolicus”) etc.

- Se lansează conceptul de om universal („uomo universale”), un spirit enciclopedic deschis către toate domeniile culturii, al cărui prototip a fost considerat Leonardo da Vinci; la aceste calități se adaugă frumusețea, armonia fizică, iubirea de adevăr și de dreptate.

- Spirite vizionare, umaniștii pun bazele unei „republici” a cărturarilor bazate pe un schimb efervescent de idei, grație călătoriilor, corespondenței, circulației intense a cărților în întreaga Europă.

- Se începe studiul *umanioarelor* (*studia humanitatis*), științe umaniste care cuprind limbi clasice/vechi ca greaca, latina, ebraica, precum și domenii ca literatura, istoria, filosofia, geografia umană, etica, teoria politică și juridică.

- Se resping dogmele religioase și canoanele medievale, accentuându-se, treptat, caracterul laic al școlii și al educației în general.

Filtrează ideile în funcție de subiect!

- **Umanismul românesc**, manifestat tardiv în comparație cu cel european (secolul al XVII-lea), are un profil specific, asigurat de activitatea cronicarilor – grație cărora se pun bazele dezvoltării conștiinței istorice și naționale – a domnitorilor și, paradoxal, a unor oameni ai bisericii.

- Oamenii de cultură ai timpului caută să descopere și să popularizeze originile romane ale poporului, interpretează istoria, descoperă timid folclorul, afirmă specificul latin al limbii, inițiază traduceri și reconsideră scrisul, în sensul că dublează caracterul funcțional, practic, al acestuia, cu unul artistic.

- Cronicile sunt un prim mijloc de afirmare a conștiinței istorice a românilor, dar și cele dintâi narațiuni, importanța lor fiind, așadar, una *istorică* (pun bazele istoriografiei românești, abordând probleme legate de originea latină a limbii și a poporului român, de continuitatea și unitatea acestuia), *lingvistică* (sunt o sursă însemnată de cunoaștere a unei etape din evoluția limbii noastre) și *literară* (includ structuri incipiente ale prozei artistice).

- Cronicarii moldoveni (Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce) trasează, în letopiseț, contururile unui stil literar, plasează rădăcinile literaturii în istorie și influențează începuturile prozei autohtone.

- **Grigore Ureche** își scrie cronica în atmosfera de înflorire din epoca lui Vasile Lupu, în același timp cu activitatea efervescentă de tipărire și răspândire a cărții religioase desfășurate de Varlaam în Moldova și de Udriște Năsturel în Țara Românească. El deschide seria cercetărilor privind problema latinității originare, resimțind ca o mare lacună culturală absența preocupărilor temeinice în acest sens. Spre deosebire de Miron Costin și Ion Neculce, Ureche scrie un letopiseț exclusiv evocator, în sensul că se oprește cu prezentarea evenimentelor la o dată ce precedă nașterea sa. Patriot și umanist de vocație, cronicarul simte nevoia să afirme, prin carte, identitatea românească și să contribuie la modelarea conștiinței și a moralității urmașilor, consemnând „lucruri vechi și de demult” care „să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură”. Asemenea unui scenograf ad-hoc, Ureche are talentul de a ilustra, prin evenimente, portrete memorabile, în special ale unor domnitori.

- **Miron Costin** este, fără îndoială, cea mai puternică și mai dramatică personalitate a secolului al XVII-lea. Poet, prozator, traducător și istoric al timpului său, Costin poate fi considerat un scriitor în adevăratul sens al cuvântului, atent la nuanțele comportamentului uman, subtil analist al sufletului și aspru judecător al istoriei. Opera sa, mai bogată decât a lui Ureche, include *Viața lumii*, *Letopisețul...*, *Cronica polonă*, *Poema polonă*, *De neamul moldovenilor* și traduceri din limba latină, scopul cronicarului fiind de a reface în scris istoria țării de la „descălecatul ei cel dintâi, carele au fost de la Traian împăratul”. Letopisețul său împletește evocarea cu povestirea memorialistică, inaugurând acest tip de scriere în literatura română, iar planul narațiunii propriu-zise este completat cu amănunte din biografia personajelor istorice sau cu aprecieri asupra țărilor vecine, relaționând Moldova cu spațiul politic european. Față de predecesorul său, are vocație dramatică, descoperind în fiecare moment din „teatrul istoriei” (Nicolae Manolescu) miezul lui conflictual. Tendința de a reflecta pe marginea celor mai diverse acte omenești îl impune ca primul nostru prozator analitic.

- **Ion Neculce** își țese narațiunea istorică după preambulul reprezentat de cele 42 de legende din *O samă de cuvinte*. Materia epică a cronicii sale înfățișează începuturile domniilor fanariote. Fiind martor direct sau indirect la majoritatea întâmplărilor – „câte s-au întâmplat de au fost în viața mea” – el se raportează la realitate într-un mod inedit. Spre deosebire de Miron Costin, care era cutremurat de „cumplitele vremi” pe care le trăia, Neculce are „plăcerea faptului divers” (Nicolae Manolescu). El nu caută explicații, ci se vaietă bătrânește, într-un veritabil „jurnal intim” (Elvira Sorohan): „Oh! Oh! Oh! Săracă țară a Moldovei!”. Arta portretului cunoaște o diversificare față de modelul lui Grigore Ureche, prezentarea trăsăturilor fiind dublată de notații pamfletare sau descriții caricaturale, întrucât Neculce este adeptul „portretului lumesc”, deosebit de cel eroic al predecesorilor, și îi privește pe oameni mai ales prin prisma defectelor.

- **Cronicarii munteni** se deosebesc printr-o manieră particulară de a zugrăvi istoria și prin atitudinea în fața cuvântului scris. Deși la curțile muntene a existat o înfloritoare viață culturală, un letopiseț sistematic și complet al țării nu s-a păstrat. Dacă în Moldova cronicarii s-au continuat firesc unul pe altul, într-un spirit de breaslă atunci constituit și cu o responsabilitate mărturisită în fața actului de cultură, muntenii s-au dovedit mai interesați de intrigile

prezentului, fiecare susținând partida boierească sau familia de domni care i-a comandat cronica, de unde numeroase deformări sau contradicții în înfățișarea realității timpului, regăsite și în cele mai cunoscute lucrări: *Letopisețul Cantacuzinesc*, *Letopisețul Bălenilor*, *Anonimul Brâncovenesc* (aparținând unui autor necunoscut, pe care stilul îl recomandă drept un om cultivat și inteligent, textul este comparabil cu letopisețul moldovenesc prin verva povestirii, inserarea dialogului în narațiune și ironia fină la adresa unor personaje istorice).

Antrenează-te pentru examen!

Trăsături ale narațiunii în cronici (Grigore Ureche) – Testul 1

Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, semnificațiile următorului fragment, *evidențiind două trăsături ale limbajului cronicăresc*.

De moartea lui Alixandru vodă Lăpușneanul, 7076 [1568]

Alixandru vodă căzu în boală grea și-și cunoscă moartea și chieamă episcopii și boierii și toată curtea, de i-au învățat înaintea morții și le-au arătat moșan* pre fiiu-său Bogdan vodă, ca să-l puie pre urma lui la domnie. Iar el, dacă au umplut treisprăzēce ani i pol** a domniei sale, și cei dintăi și cei de apoi, au răposat.

Zic unii că și moartea lui Alixandru vodă au fost cu înșelăciune, că el mai înainte de moartea lui, văzându-se în boală grea ce zăcuse și neavându nădejde de a mai firea viu, au lăsat cuvântu episcopilor și boierilor, de-l vor vedea că ieste spre moarte, iar ei să-l călugărească. Décii văzându-l ei leșinându și mai mult mort decât viu, după cuvântul lui, l-au călugărit și i-au pus numele de călugărie Pahomie. Mai ales, dacă s-au trezit și s-au văzut călugăr, zic să fie zis că de se va scula, va popi și el pre unii. Mai apoi episcopii și boierii înțelegându acestu cuvântu și mai cu denadinsul Roxanda, doamnă-sa, temându-să de un cuvântu ca acesta, carile era de a-l și créderea, știind câtă groză și moarte făcusă mai nainte în boierii săi, temându-să doamna să nu pață mai rău decâtu alții, l-au otrăvit și au murit. Și cu cinste l-au îngropatu în mânăstirea sa, Slatina, ce ieste de dânsul zidită.

Acestu Alixandru vodă, zic cum că au fost scoțându ochii oamenilor și pre mulți au sluțit în domniia lui.

Grigore Ureche, Letopisețul Țării Moldovei, de când s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viața domnilor carea scrie de la Dragoș vodă până la Aron vodă (1359-1594)

* *moșan* – (Înv) 1. Moștenitor, urmaș, succesor la tron

** *pol* – (Înv) Jumătate (dintr-un întreg, dintr-o unitate). – Din sl. *polŭ*

Mijloacele de expresivitate poetică în poezia veche (Miron Costin) – Testul 2

Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, semnificațiile textului următor, *evidențiind mijloacele de expresivitate poetică*.

„Deșertarea deșertărilor și toate sunt deșarte” (*Eclesiastul*)

A lumii cântu cu jale cumplită viața,
Cu griji și perimejdii cum iaste și ața:
Prea suptire și-s scurtă vreme trăitoare.
O, lume hicleană, lume înșelătoare!
Trec zilele ca umbra, ca umbra de vară,
Cele ce trec nu mai vin, nici să-ntorcu iară.
Trece veacul desfrânatu, trec ani cu roată,
Fug vremile ca umbra și nicio poartă
A le opri nu poate. Trec toate prăvălite
Lucrurile lumii, și mai mult cumplite.
Și ca apa în cursul său cum nu să oprește,
Așa cursul al lumii nu să contenește.
Fum și umbră sântu toate, visuri și părere
Ce nu pretrece lumea și în ce nu-i cădere?

Miron Costin, *Viața lumii* (1672)

Portretul literar în proza cronicarilor (Ion Neculce) – Testul 3

Prezintă, în minimum 50 de cuvinte, semnificațiile textului următor, *evidențiind două trăsături specifice portretului*.

Capitolul XXI. A treia domnie a lui Mihai Racoviță-voievoda, văleat 7224 [1716]

Mihai Racoviță-voievoda viind în scaon în Ieși iarna, bucuratu-s-au toată țara, fiind el pementean, și mai vârtos neamul său, că era mult. Și dintâiu să arăta cu mare dragoste și blândețe țărâi. Țara încă să bucura, căci era moldovan și le era prè lesne la divanuri a grăi cu dânsul. Că-i giudeca dreptu și blând, și ușa îi era prè deșchisă, nu cu mărire multă. Și după obicei, a treia dzi au boierit pre acești boieri cari-i scriu mai gios. [...]

Lui Mihai-vodă atunce îi vrè hi lesne și îndemână a domni, că de neprietenii lui, de munteni, să curățisă de toți, boierii cei bătrâni, carii îi mai sta împotrivă, iar murisă, la Țarigrad domni mazili pre atunce nu era. Că era numai Duca-vodă și Antiohie-vodă, și nu mai avè obraz la Poartă, și Antiohi-vodă preste doi, trei ani i s-au tâmplat de-u murit. Și adusese și câțva greci

2. Perioada pașoptistă

Raportează-te la context!

- Perioadă a expansiunii creatoare și a marilor interogații asupra sensului devenirii colective și individuale a omului, romantismul pașoptist echivalează cu o deșteptare a spiritului autohton în acordurile celui universal, concretizată în mari proiecte sociale, politice și culturale, ale căror ecouri acoperă sfera literaturii până către sfârșitul secolului al XIX-lea.

- **Încadrabil în romantismul european**, pașoptismul românesc are meritul de a fi început modernizarea culturii și a literaturii române, aflate încă, la vremea respectivă, în faza unui provincialism convențional și desuet. Din acest punct de vedere, romantismul francez a fost asumat ca un model implicit, prin mișcarea revoluționară a tinerilor întorși în țară de la studii, aducând cu ei un aer puternic de occidentalizare, dar și prin afinitățile originare dintre cele două limbi și culturi, menținute prin traduceri și „imitații” destul de fertile în contextul epocii.

- Curentele literare precedente sau manifestate simultan – iluminism, clasicism, realism incipient – sunt asimilate sub cupola romantismului pașoptist, coexistând nu numai în opera aceluiași scriitor, ci uneori chiar în aceeași creație.

- Acum se intensifică preocupările oamenilor de cultură orientate, pe de o parte, către conturarea unor elemente de specific național, iar, pe de altă parte, către găsirea unui limbaj și a unor valori comune cu celelalte culturi europene. Reformele social-politice radicale care au facilitat acest salt calitativ sunt trei: fondarea învățământului național, apariția și dezvoltarea teatrului românesc, difuzarea presei în limba română. Se adaugă, în planul limbii, substituirea alfabetului chirilic cu cel latin și fundamentarea unor norme gramaticale.

Filtrează ideile în funcție de subiect!

- Mesianismul, spiritul revoluționar, implicarea în viața cetății sau „socializarea literaturii” (Dumitru Popovici, *Romantismul românesc*), descoperirea culturii populare, polimorfismul preocupărilor individuale, spiritul critic, conștiința patriotică, sentimentul pionieratului, retorica sinceră, entuziasmul sinergic etc. sunt trăsături particulare ale unor oameni de cultură formați, mulți dintre ei, în atmosfera de efervescentă a universităților occidentale.

- Obiectivele pașoptismului românesc depășesc, însă, sfera strictă a culturii și a literaturii, vizând independența politică a țării, libertatea națională, unirea celor trei provincii românești, dezvoltarea învățământului, a presei, a teatrului, intensificarea traducerilor, facilitarea accesului la educație etc.

- **„Dacia literară”** este nu doar o revistă, ci o amplă mișcare literară, culturală și ideologică, prin care se dorește realizarea unității culturale a românilor înaintea celei politice.

- **„Introducția”** lui Mihail Kogălniceanu, publicată în primul număr al revistei, sintetizează cele patru idealuri ale grupării: crearea unei limbi literare unice și a unei literaturi originale, reprezentative pentru toți românii, ale cărei surse nu puteau fi decât folclorul, istoria neamului, natura și realitățile social-politice ale timpului; renunțarea la traduceri și la imitațiile mediocre ale creațiilor din alte literaturi; afirmarea necesității criticii literare, întemeiată pe